

CAÑIGUAL, S., FÀBREGAS, N., POCH, J. M., VALLÈS, J. **Homes de ciència ampordanesos**, Figueres, Carles Vallès - Editor, Editorial ART-3, 1985.

Des de fa uns anys la "polèmica sobre la ciència espanyola", carregada de prejudicis ideològics, ha donat pas als necessaris estudis d'història de la ciència. Laín Entralgo, López Piñero, Millàs, Vernet,

entre d'altres han realitzat una important feina d'investigació i divulgació sobre l'evolució de la ciència a Espanya. A Catalunya Santiago Riera publicà el 1983 una primera síntesi bàsica sobre el tema⁽¹⁾.

Per arribar, però, a un coneixement aprofundit del qua ha estat la ciència en el nostre passat cal realitzar una sèrie de treballs previs com el que Salvador Cañigual, Neus Fàbregas, Josep Ma. Poch i Joan Vallès han publicat sota el títol de *Homes de ciència empordanesos*. El llibre no és, com bé assenyala en el Pròleg Miquel de Garganta, una història de la ciència a l'Empordà. Com indica el subtítol es tracta d'uns "Materials per a un diccionari d'història de la ciència a l'Empordà". Els autors, que han consultat nombrosos arxius de la comarca, de Girona, de Barcelona i alguns d'estrangers, han ordenat la informació sobre cada personatge començant per les dades biogràfiques bàsiques, seguides de les seves publicacions i, finalment, les obres o estudis que li han estat dedicats.

Tradicionalment els historiadors han ignorat el món científic i els científics s'han desinteressat pel passat. Sortosament el llibre que comentem trenca aquesta dinàmica. Per ser un autèntic "Diccionari històric" li manca, però, integrar els personatges i fets científics en el context històric general. Els autors ho tindran segurament

present en redactar l'esperat —a partir d'ara— "Diccionari de la ciència a l'Empordà".

Si pensem que el *Diccionario biográfico de la ciencia moderna en España*⁽²⁾ registra quelcom més de mil personatges, el centenar de científics empordanesos fixats pels autors confirmen el que diuen a la presentació: "L'Empordà és terra d'artistes; però no ho és menys que també en són fills personatges que s'han dedicat a un camp ben altre: la ciència".

Bibliografia, índex d'arxius consultats i un útil índex temàtic completen l'obra. Assenyalen finalment que la publicació del llibre s'escau en l'any del centenari de la mort de l'insigne figuerenc Narcís Monturiol (1985).

ANTONI VENTURA

1) RIERA, S.: *Síntesi d'història de la ciència catalana*, Barcelona, Ed. de la Magrana, 1983.

2) LOPEZ PIÑERO, J. Mai i d'altres: *Diccionario biográfico de la ciencia moderna en España*, 2 vols. Barcelona, Península, 1982.

Josep Mª MARQUÈS, **Pergamins de la mitra (891-1687)**. Arxiu Diocesà de Girona. Girona, Institut d'Estudis Gironins (amb la col·laboració del Servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya i el Patronat Eiximenis), 1984.

L'estiu del 1982 Josep Ma. Marquès encetava la presentació de la seva *Guia de l'Arxiu Diocesà de Girona* —publicat pel Bisbat— amb una afirmació rotunda: "Justificar una guia d'arxiu és tan sobrer com argumentar la necessitat de catàlegs per a les biblioteques. L'estalvi de temps, la possibilitat de preparar recerques a distància del dipòsit documental, n'abonen la rendibilitat científica". No era pas descobrir res de nou, certament, perquè es tracta d'una eina tradicional d'investigació, però ja només el reconeixement categòric d'aquesta necessitat i la redacció d'una petita guia al cap de poc temps d'haver-se fet càrrec de l'arxiu resultaven tot un símptoma d'eficiència professional, ben fonamen-

tada en la seva notable experiència d'investigador. I ara, amb la publicació de l'inventari de pergamins de la mitra, ens ofereix la millor prova de continuïtat d'aquesta intensa dedicació arxivística, que a la llarga facilitarà el coneixement detallat i precís de tot el fons documental de l'Arxiu Diocesà.

Precedeix l'inventari una breu introducció, on s'evoca el desenvolupament de les institucions eclesiàstiques que varen generar el fons de la Mitra, es ressegueixen les diferents etapes històriques d'ordenació i classificació de l'arxiu i s'expliciten els criteris utilitzats per l'autor a l'hora d'escriure els registres documentals. Constitueixen després el gruix del llibre un total de 1813 descripcions sumàries dels pergamins, amb les referències arxivístiques corresponents (afegint-hi, si escau, la cita bibliogràfica de les edicions més a l'abast on les escriptures han estat publicades). S'inclou, finalment, un bon repertori d'índexs, ordenats alfabèticament, que permeten la ràpida localització interna dels notaris i de totes les persones documentades, així com també dels llocs que s'esmenten a les escriptures.

El contingut d'aquests pergamins del patrimoni episcopal és molt variat: privilegis carolingis, butlles papals, escriptures de compra-venda, capítols matrimonials, capbreus de béns, testaments, sentències i altres instruments documentals ens informen no tan sols de la història eclesiàstica, sinó també dels aspectes més diversos de la història medieval i moderna de Catalunya i dels Països Catalans. Val a dir, doncs, que Josep Ma. Marquès aporta una eina bàsica per a la investigació del nostre passat col·lectiu, bé que en aquesta primera edició s'hi observen alguns errors i imprecisions.

A títol gairebé d'anècdota, advertim que el follet de la impremta va fer ballar els números de la data corresponent al pergamin més antic de la mitra, de manera que a les primeres pàgines se li assigna successivament l'any 891, el 981 i el 881. Una errada d'aquelles que fa mal efecte, però que no

té gaire importància. En canvi, n'hi ha d'altres de més envergadura que potser passen desapercebudes, com per exemple les comeses en la datació dels documents número 6, 9, 18, 19 i 21, que són dels anys 1027, 1043, 1075, 1083 i 1090 i s'atribueixen inexplicablement al 1028, 1044, 1074, 1084 i 1091. Filant mes prim, encara podríem aduir que a la introducció s'obliden dues separacions de béns realitzades entre el bisbe i el capítol, una de finals del segle IX i l'altra de l'XI, editades respectivament per Lorca i Villanueva; o bé la imputació inexacta d'edicions dels documents núm. 5 i 15 a Villanueva i Rius, quan el fet el primer només en dona notícia i el segon enlloc de les condicions sacramentals del cabiscol de la Seu n'edita el testament, com Villanueva. Constatem, per últim, que en el cas dels documents núm. 8 i 11 hi manca la diferència habitual a les còpies del cartoral de Carlemany, malgrat haver estat regestades per Botet i Sisó (núm. 94 i 112).

En definitiva, després de les comprovacions efectuades, considerem recomanable d'utilitzar l'inventari amb una certa cautela, però tot i això facilita notablement la tasca dels investigadors. Cal, tanmateix, que les facilitats es facin extensives a la consulta d'aquests fons documentals, per la qual cosa seria convenient que les institucions responsables dels arxius eclesiàstics de Girona (Diocesà i Capitular) fessin tot el possible per millorar-ne les instal·lacions materials, així com també per dotar-los amb el personal i serveis suficients. És, sens dubte, la condició indispensable per rendibilitzar efectivament les guies i inventaris d'uns bons arxiviers.

JAUME PORTELLA i COMAS